

<https://rpil.ui.ac.ir/?lang=fa>

Textual Criticism of Persian Literature

E-ISSN: 2476-3268

Document Type: Research Paper

Vol. 17, Issue 4, No. 68, 2026

Received: 08/03/2025

Accepted: 28/05/2025

Analysis of the Story of "Malekzadeh Ganja's Repentance" in Sa'di's Bustan Based on a Dynamic Discourse

Omid Vahdanifar

Associate professor, Department of Persian Language and Literature, Faculty of Humanities, University of Bojnord, Bojnord, Iran
o.vahdanifar@ub.ac.ir

Ebrahim Kanani

Associate professor, Department of Persian Language and Literature, Faculty of Humanities, Kosar University of Bojnord, Bojnord, Iran
ebrahimkanani@kub.ac.ir

Abstract

Dynamic discourse is a model proposed in narratology and semantics grounded in the categories of "identity", "becoming", "achievement", and "goal". Because of its foundation in these four categories, dynamic discourse effectively illustrates the evolution of speech in both discursive and linguistic contexts. The story examined here represented the theme of becoming through the character of Ganja's male child. In this narrative, the male child as an actor alongside other characters embarked on a journey from an illusory identity to a genuine one. This journey was shaped by the actor's perceptual-sensory presence, creating an existential reality for him. The main focus of this research was to explore the transition from an action system based on cognitive relations to an existential system characterized by pure and authentic presence. This study employed a descriptive-analytical method and qualitative content analysis to examine how the actor transcended to an existential state.

The research aimed to uncover the mechanisms, by which the actor's personality evolved while being guided by the dynamic discourse model to achieve true identity and ontological presence. An analysis of the semantic mechanisms within the story revealed that the actors' encounters and the persuasive atmosphere created by prayer and soft speech enabled Malekzadeh's character to transcend his previous identity and engage with a transformative presence. By employing dynamic discourse, this study proposed a new framework for understanding discursive and linguistic evolution.

Keywords: Sa'di's Būstān, Malekzadeh's Repentance Story, Dynamic Discourse, Becoming, Identity.

Introduction

The central issue of this research was how the actor separated from action systems based on cognitive relations to achieve a pure degree of presence in existence. The primary question guiding this study was: what are the semantic mechanisms underlying this process of becoming, and in what context of symbolic and semantic functions does this authentic presence emerge? Additionally, what model underpins the realization of dynamic discourse in this narrative? The research hypothesis posited that the active role of prayer, along with the qualities of soft-spoken communication and calmness, were the key factors in the transformation of personality. By fostering a persuasive discourse, these elements could enhance the existential capacity of the

*Corresponding author

2476-3268© The Author(s).

Published by University of Isfahan

This is an open access article under the CC BY-NC 4.0 License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>).

10.22108/rpil.2025.144610.2438

actor, Malekzadeh Ganja, on his journey of becoming, ultimately shaping the transcendental process of his identity. This transformative journey connected Malekzadeh's personality to a vibrant experience of presence characterized by its dynamic and existential nature.

Materials & Methods

In this study, we outlined and explained the influence of action, tension, identity, being, and emotional and existential factors on the transcendence of the main actor's personality, as well as the process, through which this personality achieved an ontological presence. This analysis was framed within the context of dynamic discourse and the discursive processes present in the narrative. The research employed a descriptive-analytical method to examine the discursive aspects and functions of dynamic discourse within the story.

Research Findings

The findings of this study illustrated how the actor transitioned from an action system rooted in cognitive relations to an existential system founded on authentic presence. Initially, the actor perceived himself in a balanced state, leveraging the power dynamics within the discourse to perform actions without facing opposition from the audience. This dynamic created a gap that led to a disconnection from the established value system.

The confrontation between the impure king and the virtuous, soft-spoken character highlighted this gap. The pious figure employed the persuasive power of prayer to guide the king through an eventful process, culminating in his ontological ecstasy. This experience fostered a unique style of presence termed "tension-existential", which emerged as a critical outcome of the tension within the narrative.

The study revealed that this tension triggered an identity crisis for the actor, prompting a journey towards repentance. Through this repentance, the king reconciled with his cultural and historical identity, leading to a transformative ontological presence characterized by surrender and abandonment of ignorance. Ultimately, the king's evolution into a pious figure established a phenomenological presence, affirming the actor's journey as one rooted in dynamic discourse and focused on becoming.

This research contributed to the understanding of how semantic mechanisms facilitated the transformation of identity, illustrating the profound impact of prayer and soft speech in nurturing existential capacity. By applying the dynamic discourse model, the study presented a new framework for analyzing discursive and linguistic evolution in narrative contexts.

Discussion of Results & Conclusion

This study illustrated how the actor transitioned from an action system rooted in cognitive relations to an existential system characterized by authentic presence. Initially, the actor perceived himself in a balanced state empowered by the program-oriented nature of the discourse of power, which allowed him to perform any action without facing opposition from the audience. This dynamic created a gap that led to a disconnection from the established value system. This gap represented a confrontation between the impure king and the virtuous character, who embodied a pure heart and a compassionate tongue. Through the programmatic and persuasive nature of prayer, the pious character guided the king through a transformative process, culminating in ontological ecstasy. This experience generated a style of presence for the king that we referred to as "tension-existential". This style emerged as a crucial outcome of the tension, prompting the actor to undergo an identity crisis within ontological dimensions.

Ultimately, by embracing repentance, the king reconciled with his cultural and historical identity. The ontological aspect of his presence grounded in this existential process compelled him first to surrender and then to abandon ignorance and unrighteousness. As a result, the king became pious, establishing a phenomenological presence for himself. The actor's journey framed within the dynamic discourse model emphasized the theme of becoming and cultivated a style of presence that was tension-existential. This style was fundamentally linked to the essence of existence itself.

متن‌شناسی ادب فارسی

سال هفدهم، شماره چهارم (پیاپی ۶۸)، ۱۴۰۴، ص ۳۷-۵۶

تاریخ وصول: ۱۴۰۳/۱۲/۱۸، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۳/۷

مقاله پژوهشی

تحلیل حکایت «توبه کردن ملک‌زاده گنجه» بوستان سعدی براساس گفتمان پویا

امید وحدانی‌فر* ، دانشیار گروه آموزشی زبان و ادبیات فارسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه بجنورد، بجنورد، ایران

o.vahdanifar@ub.ac.ir

ابراهیم کنعانی، دانشیار گروه آموزشی زبان و ادبیات فارسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه کوثر بجنورد، بجنورد، ایران

ebrahimkanani@kub.ac.ir

چکیده

گفتمان پویا، یکی از الگوهای مطرح در حوزه روایت‌شناسی و معناشناسی است. اساس این الگو مبتنی بر مقوله‌های «هویت»، «شدن»، «نیل» و «غایت» است. گفتمان پویا به دلیل مبتنی‌بودن بر این مقوله‌های چهارگانه، الگوی مناسبی برای نشان‌دادن تحول و استعلای کلام در حوزه‌های گفتمانی و زبانی است. حکایت «توبه کردن ملک‌زاده گنجه» از باب چهارم بوستان سعدی، یکی از حکایت‌هایی است که در آن، این صیوررت و شدن از طریق شخصیت ملک‌زاده گنجه به خوبی بازنمایی می‌شود. در این حکایت، ملک‌زاده گنجه به‌منزله عامل فاعلی در کنار دیگر کنشگران، پیوسته سیری را مبتنی بر صیوررت از یک هویت توهمی به هویت واقعی دنبال می‌کند. این سیر مبتنی بر حضور ادراکی - حسی عامل فاعلی شکل می‌گیرد، توسعه پیدا می‌کند و حضوری هستی‌مدار برای او رقم می‌زند. براساس این، مسئله اصلی پژوهش، چگونگی گذر از نظام کنشی مبتنی بر روابط شناختی به نظام بوشی مبتنی بر حضور ناب و اصیل است. پژوهش حاضر تلاش می‌کند تا با روش تحلیلی - توصیفی و تحلیل محتوای کیفی، این حکایت را براساس الگوی گفتمان پویا و چگونگی سیر استعلایی عامل فاعلی به یک وضعیت بوشی را بررسی و تحلیل کند. درواقع، هدف پژوهش، بررسی سازوکارهای چگونگی سیر شخصیتی عامل فاعلی براساس الگوی گفتمان پویا برای دستیابی به هویت واقعی و حضوری هستی‌شناختی است. بررسی سازوکارهای معنایی به‌کارگرفته در این حکایت برای تبیین الگوی گفتمان پویا نشان می‌دهد که نوع مواجهه کنشگران با این موضوع و استفاده از فضای القایی دعا و نرم‌سخنی در نتیجه نوع تأثیر عاطفی عامل فاعلی از چنین فضایی، زمینه‌ساز استعلای شخصیتی ملک‌زاده به هویت واقعی و مواجهه او با حضوری رخدادی شده است. با کاربست گفتمان پویا در حکایت بوستان می‌توان الگوی جدیدی از آن را در حوزه تغییر و تحول گفتمانی و زبانی ارائه داد.

واژه‌های کلیدی

بوستان سعدی، حکایت توبه ملک‌زاده، گفتمان پویا، صیوررت، هویت.

* مسؤول مکاتبات

2476-3268© The Author(s).

Published by University of Isfahan

This is an open access article under the CC BY-NC 4.0 License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

10.22108/rpl.2025.144610.2438

۱. مقدمه

گفتمان پویا برپایه دو اصل مهم «هویت» و «شدن» شکل می‌گیرد. در این گفتمان، سیر جریان معنا براساس حضورمندی کنشگر و رابطه ادراک-حسی او با جهان شکل می‌گیرد و در نتیجه برای او یک وضعیت بوشی و هستی‌مدار رقم می‌زند. این سیر نیز از طریق فرایندهای کنشی، تنشی، شوشی، عاطفی، بوشی و هویتی و سبک‌های معناشناختی تبیین می‌شود. براساس این، عامل فاعلی به‌منزله کنشگر در ابتدا تغییر وضعیتی در خویش ایجاد و سپس باید هویت پیشین خود را نفی کند. این نفی، مقدمه‌ای برای رسیدن به وضعیت ایجابی است. درنهایت، از طریق دستیابی به هویتی واقعی، شاهد سیر استعلایی شخصیت او در یک وضعیت رخدادی هستیم. در حکایت «توبه‌کردن ملک‌زاده گنجه» از بوستان سعدی، این فرایند به خوبی تبیین شده است. در این حکایت، ابتدا با گفتمان القایی دعای عابدی در حق ملک‌زاده گنجه مواجه هستیم. این دعا که برآیند سوخته‌جانی و آداب‌دانی عابدی راه‌دان و دارای تجربه زیسته است، نقش بسیار مؤثری در تغییر هویتی ملک‌زاده دارد. وجه القایی دعا و جایگاه نرم‌سخنی و متانت و بزرگی در کلام این عابد، سبب می‌شود تا ملک‌زاده پس از آگاهی از این کنش شخصیت پارسا و عابد، به هویت توهمی خود پی ببرد. سپس از طریق گفتمان توبه و ندامت با نفی این هویت توهمی، تمام انگاره‌ها و نشانه‌های تعلق به این هویت را به کناری وا می‌نهد. درنهایت با دستیابی به هویت حقیقی و واقعی، زمینه استعلای شخصیتی خود را فراهم می‌کند. این تغییر وضعیتی هویتی، در بستر مقوله‌های «هویت»، «شدن»، «نیل» و «غایت» و در بستری از رخدادهای معنا ساز تحقق می‌پذیرد. در واقع، فرایند استعلای هویتی ملک‌زاده نتیجه گفتمان القایی دعا و توبه و نوع باور ملک‌زاده به ماهیت سیال و پویای هویتی شخصیت خود است که پیوسته در مسیر شدن و وضعیت استعلایی حضور است. بدین ترتیب، ملک‌زاده به‌مثابه عامل فاعلی، در پیوند ادراکی-حسی با جوهری از هستی، به درجه‌ای از حضور ناب دست می‌یابد که آن را حضور بوشی نامیدیم. براساس این، مسئله اصلی پژوهش، چگونگی انفصال عامل فاعلی از نظام‌های تعیینی و کنشی بر روابط شناختی و گذر از مرزهای خود و دستیابی به وضعیت فراتن و درجه ناب حضور در هستی مبتنی است. پرسش اصلی پژوهش این است که سازوکارهای معناشناختی این صیوروت و شکل‌گیری این حضور ناب و اصیل چیست و در بستر کدام کارکردهای نشانه‌ای و معنایی شکل می‌گیرد؟ نیز گفتمان پویا در این حکایت مبتنی بر چه الگویی تحقق پیدا می‌کند؟ فرضیه پژوهش نیز این است که نقش کنشی دعا و جایگاه نرم‌سخنی و متانت کلام به‌منزله عامل کنشی مؤثر و کلیدی در استحالته شخصیتی مطرح می‌شود. این عامل، با شکل‌دادن به نوعی گفتمان القایی و مجابی می‌تواند ظرفیت وجودی عامل فاعلی در اینجا ملک‌زاده گنجه را در مسیر صیوروت شکوفا کند و فرایند استعلایی هویت شخصیتی او را رقم بزند. این فرایند استعلایی نیز شخصیت ملک‌زاده را به رخداد زنده حضور پیوند می‌زند که وجهی پویا و هستی‌مدار دارد. هدف پژوهش نیز این است که چگونگی تأثیر عوامل کنشی، تنشی، هویتی، شوشی، عاطفی و بوشی در تحول و استعلای شخصیت عامل فاعلی به‌منزله کنشگر اصلی و نیز فرایند دستیابی این شخصیت به وجهی از حضور ناب و هستی‌شناختی را در قالب گفتمان پویا ترسیم و تبیین کند.

۲. پیشینه پژوهش

درباره آثار سعدی تاکنون کتاب‌ها، رساله‌ها، طرح‌های پژوهشی و مقالات علمی متعددی نگارش یافته است اما در بسیاری از این پژوهش‌ها به موضوعات سنتی از قبیل: بررسی کلی شخصیت و مقام سعدی، بررسی‌های زبانی، واژگانی، دستوری، سبکی و مسائل اجتماعی، اخلاقی و تربیتی در آثار سعدی پرداخته شده است. در سال‌های اخیر تا حدودی به جنبه‌های روایت‌شناسی در برخی از این آثار اشاره شده است که پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد در شمار این پژوهش‌ها محسوب می‌شود. عناوین این پایان‌نامه‌ها عبارت‌اند از: بررسی ساختارگرایانه حکایات گلستان سعدی بر اساس الگوی کلود برمون و گرماس (مرزبان، ۱۳۹۰)، تحلیل ساختاری حکایات بوستان سعدی بر اساس الگوهای تودوروف و برمون (فتحی، ۱۳۹۲) و مقاله‌های «بررسی ساختاری حکایت‌های گلستان سعدی» (حاجی علیلو، ۱۳۹۰)، «تحلیل ساختاری دو حکایت از بوستان سعدی بر اساس الگوهای تودوروف و برمون» (کریمی و همکاران، ۱۳۹۱) و «تحلیل حکایت‌های گلستان و بوستان بر اساس نظریه تودوروف» (وحدانی فر و همکاران، ۱۳۹۶). البته در سال‌های اخیر با نگاه‌های جدیدتری نیز آثار سعدی بررسی شده‌اند؛ از جمله: «تحلیل نظام روایی کنشی و تنشی در حکایتی از بوستان سعدی با رویکرد نشانه-معناشناختی» (وحدانی فر و کنعانی، ۱۳۹۹)، «تحلیل روایی حکایت «جوان مشت‌زن» گلستان سعدی بر مبنای نظام کنشی تداخلی» (وحدانی فر و کنعانی، ۱۴۰۲ الف) و «تحلیل نظام ریسک‌پذیری حکایت «سفر هندوستان و ضلالت بت پرستان» بوستان بر پایه نظریه گفتمان خیزابی» (وحدانی فر و کنعانی، ۱۴۰۲ ب). در این پژوهش‌ها، نظام گفتمانی خیزابی، نظام کنشی تداخلی و چگونگی تبدیل و تغییر نظام‌های نشانه‌ای و معنایی، تبیین شده است. گسترش نگاه‌های نو در این حوزه نشان می‌دهد گرایش پژوهشگران به این حوزه با اقبال روبه‌رو بوده است. در حوزه گفتمان پویا در «تحلیل زبان عرفانی روزبهان بر اساس الگوی گفتمان پویا» (افتخار و همکاران، ۱۴۰۰) و «تحلیل زبان شطح بر اساس الگوی گفتمان پویا در «شرح شطحیات» روزبهان بقلی شیرازی» (افتخار و همکاران، ۱۴۰۳)، الگوی گفتمان پویا برای تحلیل زبان عرفانی، تجربه صبرورت و تأویل شطحیات عرفانی معرفی شده است. در این پژوهش با بررسی مقوله‌های «هویت»، «شدن»، «نیل» و «غایت»، چگونگی پویایی تجربه عرفانی و قابلیت تأویل شطحیات عارفان بر اساس الگوی گفتمان پویا تحلیل و تبیین شده است. در «تحلیل روایت‌شناختی فرایند تحول گفتمان پویای رمان کولی کنار آتش اثر منیرو روانی‌پور بر پایه رویکرد نشانه-معناشناسی» (رجبی و همکاران، ۱۴۰۰)، فرایند تحول در گفتمان پویای رمان کولی کنار آتش را بر اساس رویکرد نشانه-معناشناختی، روایت‌شناسی و زنجیره‌های معنایی این تحول همچون عوامل درون‌کلامی و برون‌کلامی، بُعد عملی، پویایی، مکانی و زمانی کلام، ارتباط کنشی و سرانجام نقش افعال مؤثر را تحلیل کرده است. چگونگی تبدیل متن از سطح نشانه-معناشناختی روایی به گفتمانی از نتایج این تحلیل است. پژوهش اخیر در ادامه این نوع پژوهش‌ها تلاش می‌کند تا با منظری متفاوت به این حوزه ورود و این بار حکایتی از بوستان سعدی را بر مبنای الگوی گفتمان پویا تحلیل کند. پژوهش حاضر از منظر نسبت به دیگر پژوهش‌های این حوزه، نوآوری دارد. این مناظر عبارت‌اند از: نوع فرایندهای گفتمانی، چگونگی گذر از نظام کنش‌محور به نظام تنش‌محور و سپس گذر به نظام بوش‌محور، گذر از مربع معناشناسی به مربع تنشی و نوع صبرورت عامل فاعلی و سبک‌های حضور و درنهایت تبیین چگونگی گذر از یک نظام گفتمانی به نظامی دیگر و شکل‌گیری نظام بوشی مبتنی بر حضور ناب و اصیل.

۳. مبانی نظری

۳.۱ گفتمان پویا

۳.۱.۱ نظام گفتمانی کنش‌محور

این نظام گفتمانی، از نخستین نظام‌های گفتمانی است که مبتنی بر گفتمان پویا شکل می‌گیرد. در این گفتمان، کنش هسته اصلی روایت را تشکیل می‌دهد و با تغییر از وضعیت اولیه یا نابسامان به وضعیتی ثانویه یا بسامان مواجه هستیم (ر.ک. شعیری، ۱۳۸۸، ص. ۷۹). در این نظام گفتمانی، سه عامل کنش، ارزش و تغییر، هسته اصلی روایت را شکل می‌دهند (شعیری، ۱۳۹۵، ص. ۱۹). براساس این، کنشگر کنشی انجام می‌دهد تا ارزش خاصی را تصاحب کند و شرط شکل‌دهی به این کنش، تغییر است. درواقع، کنشگر با ایجاد تغییری در مسیر معمول زندگی خود، تلاش می‌کند تا وضعیتی بسامان و متعادل را برای خود رقم بزند. تودوروف^۱ نیز ضمن اشاره به فرایند تغییر، الگوی روایت‌شناختی خود را مبنی بر پنج مرحله می‌داند: ۱. مرحله تعادل در آغاز روایت؛ ۲. برهم‌خوردن تعادل بر اثر کاری که یکی از شخصیت‌ها می‌کند یا بر اثر یک رویداد؛ ۳. شخصیت‌های روایت متوجه می‌شوند که تعادل اولیه مختل شده است؛ ۴. آن‌ها می‌کوشند تعادلی را که قبلاً در زندگیشان وجود داشت دوباره اعاده کنند؛ ۵. در پایان روایت، وضعیت تعادل مجدداً برقرار می‌شود (Todorov, 1971, p. 39؛ پاینده، ۱۳۹۸، ص. ۲۱۳-۲۱۴). درواقع، تعادل اولیه و برهم‌خوردن این تعادل و بحران و بی‌نظمی و درنهایت بازگشت به تعادل، سه مرحله اصلی مدنظر تودوروف در شکل‌گیری روایت است که مبتنی بر بحث صیوررت و شدن تحقق می‌پذیرد. ژاک فونتنی معتقد است شدن پیوستگی و استمرار است که در تغییر و دگرگونی به ثبت می‌رسد (به‌نقل از: شعیری، ۱۳۸۸، ص. ۸۱). این پیوستگی و تغییر از لوازم شکل‌گیری گفتمان پویا در حوزه کلام است. بنا به گفته اریک لاندوفسکی: «در چنین حالتی کنشگر موفق می‌شود تا همانی باشد که قبلاً نیز بوده است؛ اما این بار به گونه‌ای اغراق‌آمیز» (Landowski, 2004, p. 68؛ شعیری، ۱۳۹۵، ص. ۲۱). این بودن اغراق‌آمیز همان تغییر از یک هویت توهمی به هویت حقیقی است که مبتنی بر گفتمان پویا شکل می‌گیرد. کنشگر با نفی وضعیت اولیه، تلاش می‌کند تا در قالب وضعیتی ایجابی، ابژه ارزشی را تصاحب کند و از این طریق به هویت خود شکل بدهد و وضعیتی هستی‌شناختی برای خود رقم بزند. درواقع، شدن و هویت در یک رابطه تعاملی با یکدیگر قرار می‌گیرند و درنهایت از طریق پیوندی که با نیل و غایت دارند، عامل فاعلی یا همان کنشگر را در نظامی پویا و باز قرار می‌دهند که نتیجه آن تحقق هویت استعلایی کنشگر است.

۳.۱.۲ گفتمان کنش‌محور القایی یا مجابی^۲

در این گفتمان، رابطه میان دو کنشگر مبتنی بر رابطه‌ای تعاملی و موازی شکل می‌گیرد اما آنچه سبب برتری کنشی یکی بر دیگری می‌شود، قدرت مجاب‌سازی و القاست. یکی باید بتواند دیگری را قانع کند که کنشی را انجام بدهد. در این گفتمان، تفکر، اندیشه و منطق استدلالی می‌تواند باوری را تغییر دهد و باوری دیگر را جایگزین آن کند. از این روی، به این نظام گفتمانی، نظام شناختی نیز می‌گویند (شعیری، ۱۳۹۵، ص. ۳۰-۳۱).

^۱ Tzvetan Todorov

^۲ interactif

۳.۱.۳. هویت و افعال وجهی

افعال وجهی یکی از عناصر اصلی گفتمان پویاست و در شکل‌گیری هویت و سیورورت سوژه نقش مهمی را ایفا می‌کند. افعال وجهی که به آن‌ها افعال مؤثر نیز گفته می‌شود عبارت‌اند از: «بایستن، توانستن، خواستن، باور داشتن و دانستن». این افعال خود به‌طور مستقیم نقش کنشی ندارند اما بر افعال کنشی تأثیر می‌گذارند (شعیری، ۱۳۸۸، ص. ۱۴۷). افعال وجهی به عامل فاعلی یا همان کنشگری تعلق دارند که تسلط گفتمانی را بر گفتمان حفظ کرده است و نظارت گفتمان بر آن را برعهده دارد. افعال وجهی از این منظر، نوع شیوه حضور و فرایند هویتی کنشگر را تعیین می‌کنند. از این‌روی، افعال وجهی با بحث هویت و شدن ارتباطی تنگاتنگ دارند. فعل‌های وجهی خواستن و بایستن، هویت توانشی از نوع مقدماتی کنشگر را معرفی می‌کنند و فعل‌های دانستن و توانستن، هویت توانشی از نوع بالقوه را برای کنشگر در نظر می‌گیرند. این هویت‌ها در پیوند با یکدیگر جریان کنشی را رقم می‌زنند که سبب تحقق کنش، سیورورت و شدن می‌شوند. در نشانه‌شناسی خود فعل وجهی، اُبژه (موضوع) می‌شود و کنشگران (سوژه‌ها) یا به سطح یکسانی از داشتن افعال وجهی می‌رسند که به آن‌ها «سوژه کمال‌یافته» می‌گویند و یا در انجام کنش‌ها، تضاد و ناهماهنگی بین افعال وجهی برایشان به وجود می‌آید که آن‌ها را «سوژه‌های در کشمکش» می‌نامند (اطهاری و احمدی، ۱۳۹۶، ص. ۱۶۵). پس هرکدام از افعال وجهی در تعامل با یکدیگر به‌گونه‌ای هویت کنشگر را رقم می‌زنند. اگر فعل وجهی توانستن تنها با خواستن همراه شود، هویتی هیجانی شکل می‌گیرد که کنشگر برای کنش خود هیچ برنامه‌ای ندارد. اگر توانستن با دانستن همراه شود، هویتی منطقی شکل می‌گیرد که کنشگر بر نوع کنش خود نظارت دارد. اگر توانستن با بایستن همراه شود، هویت مبتنی بر مجاب‌شدگی و یا مبتنی بر اجبار شکل می‌گیرد. اگر توانستن، دانستن و خواستن با یکدیگر همراه شوند، در نهایت می‌توانند باوری را در کنشگر شکل بدهند که وضعیتی استعلایی را برای کنشگر رقم می‌زنند (ر.ک. شعیری، ۱۳۸۸، ص. ۱۵۱-۱۵۴).

۳.۱.۴. نظام گفتمانی تنش محور^۱

از گفتمان‌هایی که در الگوی گفتمان پویا مطرح است، نظام تنش محور است. در این نظام گفتمانی، «تنش که ما آن را میزانی از انرژی با دو ویژگی فشاره‌ای^۲ و گستره‌ای^۳ می‌دانیم، محور اصلی گفتمانی را تشکیل می‌دهد» (شعیری، ۱۳۹۵، ص. ۳۶). در این نظام، کنش‌ها براساس شرایط تنشی تنظیم می‌شوند و جریانی پویا و سیال را شکل می‌دهند. الگوی تنشی، ابزاری تحلیلی است که در نشانه-معناشناسی پساگرمسی^۴ به کار می‌رود. این الگو را فونتنی^۵ و زیلبربرگ^۶ در کتاب تنش و معنا (1998) معرفی کردند (Hebert, 2011, p. 58). مقیاس‌های تنشی به بخش‌های گوناگونی تقسیم می‌شود و یکی از مهم‌ترین بخش‌بندی‌ها، الگوی تفکیکی دوتایی^۷ هبرت

¹Tensive model

² intensité

³ extensité

⁴ Sémiotique post-greimassienne

⁵ J. Fontanille

⁶ Claude Zilberberg

⁷ dyadic partitioning

(Hebert, 2011, p. 60-61) است. در این الگو، مقیاس‌های تنشی به دو بخش تقسیم می‌شود. اگر هر کدام از محورهای فشاره و گستره را به دو بخش تقسیم کنیم، بخش پایینی، بخش غیر فعال^۱ و بخش بالایی، بخش فعال^۲ است. در این شرایط ما چهار ترکیب ممکن از ظرفیت‌ها داریم که این ترکیب‌ها، چهار منطقه را شکل می‌دهند: منطقه ۱) فشاره پایین و گستره پایین؛ منطقه ۲) فشاره بالا و گستره پایین؛ منطقه ۳) فشاره پایین و گستره بالا؛ منطقه ۴) فشاره بالا و گستره بالا. این تعامل، طرح‌واره تنشی را شکل می‌دهد که دارای دو بُعد فشاره و گستره است. فشاره همان بُعد عاطفی است که به حالات روحی و عاطفی کنشگر مربوط و گستره همان بُعد شناختی است که به ابژه و دنیای بیرونی و شناختی مربوط است (شعیری، ۱۳۹۵، ص. ۳۸). تعامل این دو بُعد یا فشاره عاطفی را به اوج می‌رساند که در این صورت تنش در بیشترین میزان آن تحقق می‌پذیرد و یا ما را با گستره شناختی مواجه می‌کند که در این حالت با اُفت فشاره عاطفی و گسترده‌گی شناختی بالا روبه‌رو می‌شویم. براساس نظریه فونتنی (1998)، طرح‌واره تنشی گفتمان، چهار گونه دارد. این طرح‌واره از اصل محور (x) و (y) پیروی می‌کند. محور (y) همان محور بسط یا گستره شناختی و محور (x) همان محور فشاره عاطفی است. تعامل دو محور (y) و (x)، به‌وجودآورنده حالت‌های نزولی^۳ (کاهش فشاره عاطفی و گسترش گونه‌های شناختی)، صعودی^۴ (افزایش فشاره عاطفی)، افزایشی^۵ (افزایش همزمان فشاره عاطفی و گستره شناختی) و کاهش‌شی^۶ (کاهش همزمان فشاره عاطفی و گستره شناختی) است (Hebert, 2011, p. 63-68؛ شعیری، ۱۳۸۵، ص. ۳۳-۴۴).

۳. ۱. ۵ نظام گفتمانی بوش محور^۷

از الگوهای مهم دیگر گفتمان پویا، نظام گفتمانی بوش محور است. این نظام گفتمانی، از بحث‌های حوزه نشانه‌شناسی و فلسفه است. ایرو تاراستی^۸ با تألیف کتاب *بنیان‌های نشانه-معناشناسی بوشی*^۹ (Tarasti, 2009)، این نظام گفتمانی را معرفی می‌کند. نظام بوشی گفتمان را در زبان فارسی نخست‌بار شعیری و کریمی‌نژاد (۱۳۹۱) در مقاله‌ای با عنوان «تحلیل نظام بودشی گفتمان: بررسی موردی داستان داش‌آکل صادق هدایت»، در تحلیل این داستان به کار بردند. در این نظام، هیچ چیزی برای یک سوژه مهم‌تر و سخت‌تر از «بودن» نیست؛ به گونه‌ای که بودن به مهم‌ترین دغدغه سوژه تبدیل می‌شود (شعیری، ۱۳۹۵، ص. ۱۲۶). در نظام بوشی، نظام خطی به نظامی تلاطمی تبدیل و بودن به‌واسطه حضور کنشگر در لحظه معنادار می‌شود. در این حالت، «دغدغه اصلی سوژه، به بودن خود معنادار و گریختن از تهی شدن است؛ (... گفتمان بودشی محل بروز چالش بین «معنا و نقصان معنا» است» (شعیری و کریمی‌نژاد، ۱۳۹۱، ص. ۲۶). معنا سبب اطمینان خاطر کنشگر و نقصان^{۱۰} معنا سبب نگرانی او

¹ inactive sector

² dynamic sector

³ decadence

⁴ ascendance

⁵ amplification

⁶ attenuation

⁷ sémiotique existentielle

⁸ Eero Tarasti

⁹ sémiotique existentielle

¹⁰ manque

می‌شود. در نظام بوشی، مفاهیمی چون دازاین^۱، نفی^۲، ایجاب^۳ و استعلا طرح می‌شود. مطابق نظر تاراستی، مفهوم دازاین نشان‌دهنده «دنیایی است که کنشگر در آن زندگی می‌کند، اقدام به انجام کاری می‌کند و در مقابل کنش‌های بیرونی واکنش نشان می‌دهد» (Tarasti, 2009, p. 23؛ شعیری، ۱۳۸۵، ص. ۱۲۶). در این رویکرد، با دو فرایند نفی و ایجاب مواجه هستیم که سیر حرکت از نفی به ایجاب در نهایت به استعلا منجر می‌شود. براساس این، ابتدا کنشگر یک وضعیت نقصان و نیستی را در درون خود تجربه می‌کند که در نتیجه آن، دازاین خود را ترک می‌کند که همان نفی است. در مرحله بعد، با گذر از نفی، به تجربه جدیدی از بودن و حضور می‌رسد. این تجربه جدید، همان وضعیت ایجابی است که به استعلائی حضوری منجر می‌شود و بوشگر به وحدت با روح هستی دست می‌یابد.

۴. بحث و بررسی

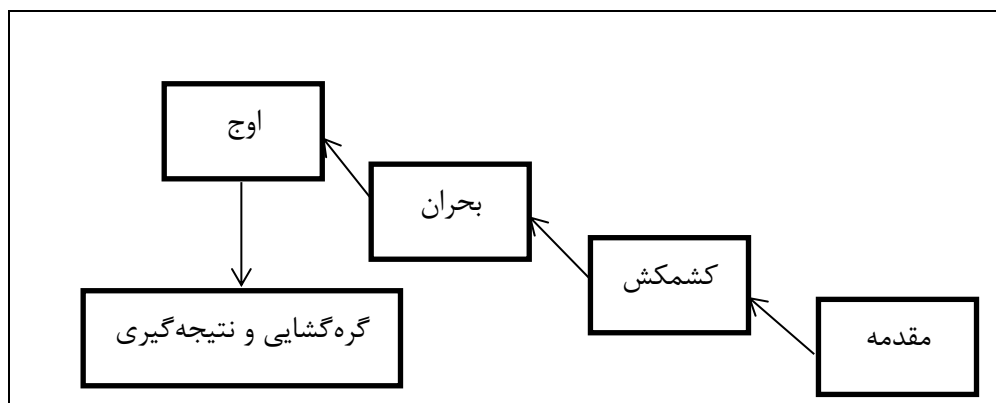
۴.۱ خلاصه حکایت در قالب پیرنگ و پی‌رفت‌ها

در پی‌رفت اول (بیت اول تا پنجم) که مقدمه پیرنگ حکایت است، ملک‌زاده ناپاک و سرپنجه توصیف و معرفی می‌شود. در این بخش، ملک‌زاده آوازه‌خوان و مست سرکشی می‌کند و وارد مسجد می‌شود. در پی‌رفت دوم (بیت ششم تا دهم)، کشمکشی در داستان شکل می‌گیرد که شامل کشمکش درونی ملک‌زاده با خودش و دغدغه‌ای است که از زبان راوی بیان می‌شود. این کشمکش درباره روش‌های امر به نیکی و بازداشتن از زشتی است که در قالب کنش‌های دستی و زبانی و یا استمداد از همت و دعا تحقق می‌پذیرد. پی‌رفت سوم (بیت یازدهم تا بیست و یکم)، با تعلیق آغاز می‌شود. بدین صورت که یکی از مریدان شخصیت پارسا و عابد از او می‌خواهد تا در حق پادشاه‌زاده دعا کند. دعای او نیز که استمرار خوشی او در تمام زندگی است، سبب شکل‌گیری تعلیقی در حکایت می‌شود؛ زیرا به دعای نیک پارسا خُرده می‌گیرند و پارسا در پاسخ می‌گوید که از دادآفرین توبه او را خواستم که سبب عیش‌های جاودان او در بهشت می‌شود. در پی‌رفت چهارم (بیست و دوم تا بیست و ششم)، شخصی خبر دعای عابد را به پادشاه‌زاده می‌دهد که با بحران مواجه می‌شویم. این بحران، حکایت را به نقطه اوج آن می‌رساند. از این‌روی، ملک‌زاده دچار وجد می‌شود و با دریغ اشک می‌ریزد و درونش از آتش شوق می‌سوزد و با فراخواندن پارسا به بارگاه، توبه می‌کند و از او می‌خواهد فریادرس او باشد. در پی‌رفت پنجم (بیست و هفتم تا چهل و چهارم)، با گره‌گشایی حکایت مواجه می‌شویم و عابد دستور می‌دهد ابزار لهو و لعب را جمع کنند. در پی‌رفت ششم (چهل و پنجم تا پنجاه و سوم)، جوان سر از کبر و غرور بر می‌دارد و پیرانه به کنج عبادت می‌نشیند و راوی نیز به نرم‌خویی و نرم‌سخنی و پرهیز از درشتی سفارش می‌کند. در پی‌رفت هفتم (پنجاه و چهارم تا پنجاه و هفتم)، راوی به زیست اخلاقی سفارش می‌کند که بر شیرین‌زبانی و پرهیز از ترش‌روی و تندخویی مبتنی است که در اخلاق سعدی نیز بر این شیرین‌زبانی تأکید می‌شود. طرح‌واره پیرنگ حکایت این‌گونه ترسیم می‌شود:

¹ Dasein

² négation

³ affirmation

طرح‌وارهٔ ۱: پیرنگ حکایت

۲.۴ تحلیل حکایت با الگوی گفتمان پویا

۴.۲.۱ از تقابل تنشی تا کنش مجابی

در ابتدای حکایت، شاهد تنشی در گفتمان هستیم. این وضعیت تنشی، عامل فاعلی (پادشاهزادهٔ گنجه) و کنشگر (پارسا) را در تقابل با یکدیگر قرار می‌دهد. این تقابل نشان می‌دهد ما با گفتمانی پویا مواجه هستیم که شخصیت‌های آن در چالش جدی با یکدیگر هستند. پادشاهزاده با دو صفت ناپاکی و زورمندی توصیف و درمقابل، پارسا با زبانی دلاویز و قلبی سلیم توصیف می‌شود:

یکی پادشاهزاده در گنجه بود	که دور از تو ناپاک و سرپنجه بود
به مسجد در آمد سرایان و مست	می اندر سر و ساتکینی به دست
به مقصوره در پارسایی مقیم	زبانی دلاویز و قلبی سلیم

(سعدی، ۱۳۷۲، ص. ۱۲۰)

این تقابل، زمانی وجهی جدی‌تر به خود می‌گیرد که این پادشاهزاده بی‌عزتی پیشه می‌کند و آوازه‌خوان و با حالت مستی به مسجد وارد می‌شود. مسجد مکانی مقدس و دارای مقصوره و عبادتگاه و محل جمع‌شدن پارسایان است و واردشدن آوازه‌خوان همراه با لوازم باده‌خواری به مسجد، نشانگر سرکشی است. در اینجا نیز اطلاق صفت بی‌عزتی و حرون به پادشاهزاده و اطلاق صفت عزیزان و پریشان‌خاطری آنان، نشان‌دهندهٔ اوج وضعیت تقابلی و تنشی در گفتمان است. در یک‌سو، پادشاهزاده‌ای سرکش و بی‌عزت و در سوی دیگر، عزیزانی را داریم که به دلیل این سرکشی، خراب‌اندرون و پریشان‌خاطر شده‌اند:

چو بی‌عزتی پیشه کرد آن حرون	شدند آن عزیزان خراب‌اندرون
-----------------------------	----------------------------

(سعدی، ۱۳۷۲، ص. ۱۲۱)

این تقابل از همین ابتدا نقصانی در کلام ایجاد می‌کند. گرماس معتقد است که در بیشتر داستان‌ها روند حاکم بر حرکت متن به گونه‌ای است که همه‌چیز از یک نقصان آغاز می‌شود و قهرمان قصه سعی می‌کند تا در «فرایندی تحولی»^۱ وضع موجود را تغییر دهد (ر.ک. گرمس، ۱۳۸۹، ص. ۱۲-۲۹). مقوله‌های تقابلی ناپاکی و زورمندی در مقابل زبان دلاویز و قلب سلیم که پادشاهزاده را از پارسا متمایز می‌کند، معیاری به دست می‌دهد که

^۱ Parcours narratif

براساس آن، شایستگی‌ها ارزیابی می‌شوند و در نتیجه باید ارزش به جایگاه ارزشی خود منتقل شود. از این روی، با نوعی نظام ارزشی در کلام مواجه هستیم. نظام ارزشی گفتمان، مبتنی بر قالب‌ها و چارچوب‌های فرهنگی شکل می‌گیرد و معنا پیدا می‌کند. این چارچوب‌های فرهنگی است که ارزش‌گذاری و هر ارزشی را در ارتباط با جایگاه و موقعیت آن ارزیابی می‌کند. زیلبربرگ نظام ارزشی را نظامی بسته می‌داند که در آن گزینش، جانشین مشارکت می‌شود و نتیجه آن متمایزدانستن یکی از دیگری است (به نقل از شعیری، ۱۳۸۸، ص. ۹۵). اینجا نیز پارسا و مریدان او در مکان ارزشی مسجد و عبادتگاه آن مقیم شده‌اند و به تأثیر از زبان دلاویز و قلب سلیم شیخ بر گرد او جمع شده‌اند. در واقع، مسجد به دلیل یک انباشت و ذخیره فرهنگی در طی روزگاران مختلف به پایگاهی ارزشی تبدیل شده است که ارزش انحصاری و ویژه‌ای را شکل می‌دهد که براساس آن، پارسایان و پرهیزگاران در آن گرد هم می‌آیند. این پایگاه ارزشی، اقتضای این را دارد که شایسته نیست انسان‌هایی در آنجا حضور داشته باشند که از این دایره ارزشی خارج هستند و کنش‌هایی متمایز از این انگاره فرهنگی ارائه می‌دهند. اطلاق دو صفت بی‌عزتی و حرون به پادشاه زاده و پریشان‌خاطر شدن عزیزان، این تقابل ارزشی را توصیف می‌کند.

نقصان شکل گرفته در کلام و در نتیجه، انفصال عامل فاعلی از مفعول ارزشی سبب ایجاد پویایی در گفتمان می‌شود. این پویایی به عقد قراردادی میان کنشگران منجر می‌شود که همان چگونگی دستیابی به مفعول ارزشی است. پس از عقد قرارداد، کنشگر باید شرایط لازم را کسب کند و به اصطلاح در مرحله توانش قرار می‌گیرد و پس از به دست آوردن توانش‌های لازم، وارد مرحله کنش می‌شود. در این بخش که راوی به گونه‌ای غیرمستقیم، کنشی ترغیبی را در کنشگران شکل می‌دهد، هویت توانشی از نوع بالقوه در عامل فاعلی شکل نمی‌گیرد. در واقع، عامل فاعلی برای دستیابی به هویت توانشی، دچار نوعی تضاد و ناهماهنگی بین افعال و جهی می‌شود که او را به «سوژه‌ای در کشمکش» تبدیل می‌کند:

چو منکر بود پادشاه را قدم که یارد زد از امر معروف دم؟

(سعدی، ۱۳۷۲، ص. ۱۲۱)

در این بخش، به دلیل وجود نوعی قدرت عمودی که پادشاه دارد، اجازه امر به معروف به کسی داده نمی‌شود. از این روی، با سوژه‌ای در کشمکش مواجه هستیم که فعل و جهی توانستن با فعل نتوانستن درباره او به نوعی تقابل می‌رسند و تضادی درونی را در او شکل می‌دهند. عامل فاعلی با اینکه فعل‌های خواستن و نتوانستن دارد اما به هویت توانشی او منجر نمی‌شود و در نتیجه نمی‌تواند پادشاه را به نیکی فراخواند. در ادامه، راوی در قالب زبانی اندرزی و مجابی، تلاش می‌کند تا عامل فاعلی را به کنش ترغیب کند. در ابتدا فعل «از دست برآمدن» که فعل و جهی نتوانستن را تداعی می‌کند، در قالب فرایندی القایی و مجابی از سوی راوی با فعل «نشاید نشستن» در تعامل قرار می‌گیرد تا فعل بایستن را در عامل فاعلی تقویت کند و به هویت توانشی او شکل بدهد:

گرت نهی منکر بر آید ز دست نشاید چو بی‌دست و پایان نشست

وگر دست قدرت نداری، بگوی که پاکیزه گردد به اندرز خوی

چو دست و زبان را نماند مجال به همت نمایند مردی رجال

(سعدی، ۱۳۷۲، ص. ۱۲۱)

کنش ترغیبی راوی در ادامه، فعل وجهی توانستن را در قالب دو فعل «سخن گفتن» و «اندرزکردن» برای عامل فاعلی در نظر می‌گیرد و آن را با مفعول ارزشی «پاکیزه‌شدن خوی» همراه می‌کند تا از این طریق، عامل فاعلی به عاملی توانشی تبدیل شود. راوی از طریق کنش ترغیبی دیگری، توانستن را در قالب فعل وجهی خواستن و توجه و قصد قلب با تمام قوای روحانی به حق که همان وجه القایی کنش دعا است، برای عامل فاعلی تحقق‌پذیر می‌داند. در این بخش، واژه «همت» در لغت به معنای «قصدکردن» و «خواستن» و بنا به گفته یوسفی در شرح گلستان (سعدی، ۱۳۷۲، ص. ۳۳۰)، در اینجا بیشتر به مفهوم صوفیانه آن یعنی «توجه و قصد قلب است با همه قوای روحانی به جانب حق» است که به کنش ترغیبی دعا منجر می‌شود. در واقع، راوی از طریق وجوه مختلف افعال وجهی، کنشی ترغیبی را در عامل فاعلی شکل می‌دهد تا با ایجاد توانشی هویتی، او را از فاعل حالتی به فاعل توانشی و سپس به فاعل کنشی تبدیل و بدین ترتیب، پویایی کلام را تضمین کند. کنش ترغیبی راوی که در قالب جلوه‌های مختلف فعل توانستن بروز کرده بود، در صورتی که می‌توانست رفتار کنشی را در کنشگر (در اینجا یکی از مریدان) برانگیزد، او را به فاعلی کنشی و سوژه‌ای استعلایی تبدیل می‌کرد. اما به دلیل نوعی تقابل و تضاد میان گونه‌های مختلف فعل توانستن که گونه‌ای دستی و زبانی دارد، در وجود مرید تضادی درونی شکل می‌گیرد و در نتیجه، از او فاعل حالتی می‌سازد که دچار حالت ناامیدی و اضطراب شده است:

یکی پیش دانای خلوت‌نشین بنالید و بگریست سر بر زمین

(سعدی، ۱۳۷۲، ص. ۱۲۱)

در این بخش، مرید با دو صفت «نالیدن» و «گریستن» و در حالی که سر فرود آورده بود، به نزد دانای خلوت‌نشین می‌رود و از او یاری می‌طلبد. نالیدن و گریستن با حالتی سر به زیر، نشان می‌دهد ما با فاعلی حالتی مواجه هستیم که به فاعل توانشی و کنشی تبدیل نشده است. در واقع، طلب و استمداد مرید از دانای خلوت‌نشین، نشانگر این است که ما با فاعلی ابتدایی و مقدماتی مواجه هستیم که هنوز نتوانسته به فاعلی توانشی تبدیل شود. مرید با تأکید بر اینکه بی‌زبان و بی‌دست هستیم، نشان می‌دهد که در درون او میان فعل وجهی خواستن، توانستن و نتوانستن تضادی شکل گرفته است و این تضاد درونی، او را به سوژه‌ای در کشمکش تبدیل کرده که نمی‌تواند هویت خود را به هویتی توانشی و کنشی تبدیل کند.

مرید هرچند نتوانسته در قالب کنش، شرایط نامطلوب را تغییر بدهد و نقصان را رفع کند، اراده و خواستن، او را در آستانه کنش قرار می‌دهد و در ادامه، همین خواستن، کنش را به تنش گره می‌زند. در واقع، ورود مرید به آستانه کنش نشانه آن است که سوژه در زنجیره درست تعامل قرار گرفته است. از این روی، در قالب کنش القایی و مجابی و با تأکید بر صفات پادشاهزاده یعنی «رند ناپاک و مست» و با تأکید بر ویژگی بی‌زبان و بی‌دست بودن خود که تأییدی بر نتوانستن است، تلاش می‌کند تا دانای خلوت‌نشین را به کنش دعا ترغیب کند:

که باری بر این رند ناپاک و مست دعا کن که ما بی‌زبانیم و دست

دمی سوزناک از دلی باخبر قوی‌تر که هفتاد تیغ و تبر

(سعدی، ۱۳۷۲، ص. ۱۲۱)

کنش ترغیبی دعا اگر از نفسی سوزناک و از دلی آگاه برآمده باشد، از تأثیر کنشی تیغ و تبر به منزله ابزارهای جنگی قوی‌تر عمل می‌کند. در واقع، راوی با تأکید بر کنش ترغیبی دعا در فرایندی جانشینی، آن را جایگزین کنش می‌کند و در نتیجه می‌تواند کنشگر را به کنشی فرابخواند و او را به فاعلی توانشی و کنشی تبدیل کند.

کنش دعا مبتنی بر وجه القایی و مجابی گفتمان کنش محور شکل می گیرد. شخصیت پارسا یا همان مرد جهاننیده، به منزله کنش گزار، با استفاده از وجه ترغیبی دعا و مبتنی بر وجه القایی و مجابی آن، از خداوند بالا و پست درخواست می کند که وقت پادشاه زاده از روزگار خوش است و همه وقت او را نیز خوش بدارد. این کنش رفتاری، برآیند رفتار عارفان بزرگ است؛ چنان که چنین رفتاری را به یکی از عارفان بزرگ یعنی معروف کرخی بغدادی (در گذشته به سال ۲۰۰۰ ه. ق) نسبت داده اند: «ابراهیم اطراوش گوید به بغداد نزدیک معروف کرخی نشسته بودم به دجله. قومی جوانان بگذشتند در زورقی و دف همی زدند و شراب همی خوردند و بازی همی کردند. معروف را گفتند نبینی که آشکارا معصیت همی کنند دعا کن برایشان. دست برداشت گفت یارب چنانکه ایشان را در دنیا شاد کرده ای، ایشان را در آخرت شادی ده. گفتند یا شیخ دعایی کن برایشان به بدی. گفت چون در آخرت ایشان را شادی دهد، امروز به نقد توبه کرامت کند» (ترجمه رساله قشیریه: ۲۰۶ و منسوب به ابوسعید ابی الخیر: ر.ک. اسرار التوحید: ۲۵۰؛ به نقل از: سعدی، ۱۳۷۲، ص. ۳۳۱).

بر آورد مرد جهاننیده دست	چه گفت: ای خداوند بالا و پست
خوش است این پسر وقتش از روزگار	خدایا همه وقت او خوش بدار...
به طامات مجلس نیاراستم	ز داد آفرین توبه اش خواستم
که هر گه که باز آید از خوی زشت	به عیشی رسد جاودان در بهشت

(سعدی، ۱۳۷۲، ص. ۱۲۱)

این کنش مجابی دارای ویژگی هایی است: ۱. مبتنی بر وجه القایی میان شخصیت پارسا و حق است که در قالب صفت خطابی «ای خداوند بالا و پست»، این کنش ترغیبی شکل می گیرد؛ ۲. از طریق کنش ترغیبی دعا، کنش فعلی کنشگر به کنش استعلایی او پیوند می خورد؛ ۳. کنش بعدی کنشگر، مبتنی بر کنش پیشین او و در واقع، ادامه همان مسیر است و وجهی استمرار و سپس تأییدی پیدا کرده است؛ ۴. کنش ترغیبی شخصیت پارسا وجهی هویتی دارد و مبتنی بر گفتمانی پویا، هویتی استعلایی برای کنشگر رقم می زند؛ ۵. بر وجه زایشی کنش مبتنی است و نیکویی از دل بدروشی و نیک خواهی از درون بدعهدی به صورت زایشی، ظهور و بروز می کند؛ ۶. نتیجه کنش ترغیبی دعا، توبه کنشگر است که برآیند وجه زایشی کنش اوست؛ ۷. توبه نتیجه کنش ترغیبی دعاست و ترک کردن خوی زشت، به مفهوم کنار گذاشتن عیش شراب و دستیابی به موقعیت استعلایی عیش همیشگی و جاویدان است؛ ۸. هویت جدید و استعلایی کنشگر، برآیند کنش ترغیبی دعا و وجه زایشی آن است که از دل موقعیت پیشین او برآمده است. ویژگی هایی که برای وجه ترغیبی کنش دعا کنش گزار برشمره شد، همه نشانگر این است که او به وجه پویایی هویت کنشگر نظر دارد و در وجه ترغیبی و القایی، سیر پیوسته او در مسیر شدن را هدف گرفته است. در واقع، کنش گزار در قالب یک نظام برنامه مدار و مبتنی بر وجه ترغیبی و القایی دعا، گفتمانی پویا را شکل می دهد که نتیجه آن، سیر استعلایی کنشگر است.

۴.۲.۲ سبک تنشی - بوشی حضور

کنش ترغیبی دعا در قالب فضای برنامه مدار مدنظر شخصیت پارسا، به نتیجه می رسد و شخصی پادشاه را از این دعا آگاه می کند:

حدیثی که مرد سخن‌ساز گفت کسی زان میان با ملک باز گفت

(سعدی، ۱۳۷۲، ص. ۱۲۱)

کنش ترغیبی دعا عامل فاعلی را در یک لحظه دچار بهت و حیرانی می‌کند که بنا به گفته شعیری (شعیری، ۱۳۹۵، ص. ۴۰)، کنشگر در این حالت «براساس هست خود معنا می‌یابد». این لحظه را بنا به نظر گرماس در نقصان معنا، می‌توان «لحظه - بارقه^۱» نامید. «لحظه - بارقه به زمانی گفته می‌شود که سوژه و ابژه در یکدیگر ذوب می‌شوند و حضور به بالاترین درجه معنایی خود که همان وجد و شور هستی‌شناختی است، نایل می‌گردد» (شعیری، ۱۳۹۵، ص. ۴۰). در این لحظه، عامل فاعلی نوعی وجد و شور هستی‌شناختی را تجربه می‌کند. در واقع، کنش ترغیبی دعای شخصیت پارسا، عامل فاعلی را در یک لحظه - بارقه‌ای قرار می‌دهد که دچار حیرت‌زدگی می‌شود و ارنست کسیره^۲ آن را «مغلوب‌شدگی سوژه در لحظه - بارقه» می‌داند (شعیری، ۱۳۹۵، ص. ۴۱). بدین ترتیب، سوژه مغلوب این لحظه و دچار وجد، شور و شوق می‌شود و حضوری حسی - ادراکی را تجربه می‌کند. در واقع، سوژه در ارتباط ادراکی - حسی ناب با جهان هستی قرار می‌گیرد که نتیجه مغلوب‌شدگی او در همین لحظه - بارقه است و همین ارتباط است که حضوری بوشی را برای او رقم می‌زند:

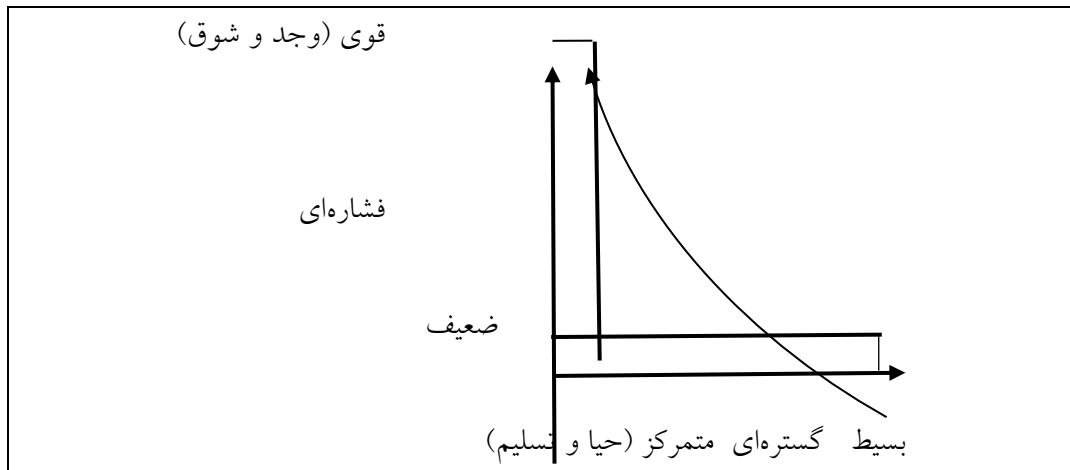
ز وجد آب در چشمش آمد چو میغ ببارید بر چهره سیل دریغ
به نیران شوق اندرونش بسوخت حیا دیده بر پشت پایش بدوخت

(سعدی، ۱۳۷۲، ص. ۱۲۱)

در اینجا، ساختارهای زبانی از یک وضعیت شناختی و منطقی به وضعیتی تنشی - بوشی تغییر پیدا می‌کند. این تغییر نیز براساس حضورمندی عامل فاعلی و رابطه ادراکی او با جهان شکل می‌گیرد. اشاره راوی به وجد و گریستن، سوختن درونی به تأثیر غلیان و آتش شوق و سربه زیرافکندن و تسلیم‌شدن از شرم به چنین وضعیتی اشاره می‌کند. اینجاست که فضایی تنشی بر گفتمان حاکم می‌شود. فضای تنشی شامل دو منطقه فشاره‌ای و گستره‌ای است. منطقه فشاره‌ای، منطقه‌ای شوشی است که بر درونه‌های عاطفی حضور متمرکز است و منطقه گستره‌ای، منطقه‌ای است که بر وجه بیرونی، کمی و شناختی استوار است (Hebert, 2011, p, 58- 59). فضای تنشی شکل گرفته سبب می‌شود تا فشاره عاطفی به اوج خود برسد. این وضعیت را براساس مربع تنشی می‌توان تبیین کرد. کنشگر که به تأثیر وضعیت عاطفی حضور و در نتیجه کنش ترغیبی دعای شخصیت پارسا، به شوشگر تبدیل شده است، بیشترین هیجان عاطفی را تجربه می‌کند. در این حالت، شوشگر از نظر شناختی و گستره‌ای در حالت متمرکز قرار گرفته است و از نظر فشاره‌ای، وضعیتی قوی را تجربه می‌کند. در این وضعیت، شاهد یک رابطه بیناوابسته هستیم. در این رابطه، از هم‌آمیختگی بین فشاره قوی و گستره متمرکز، شوشگر در وضعیت ارزشی دریغ و توبه قرار می‌گیرد. این رابطه را می‌توان در قالب طرح‌واره زیر ترسیم کرد:

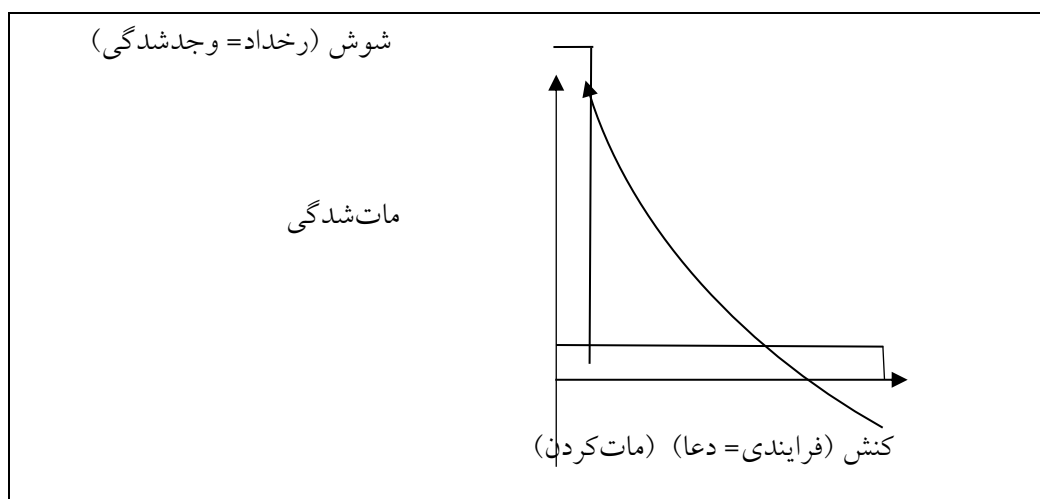
¹ Moment desthésie

² Cassirer

طرح‌واره ۲: مربع تنشی واگرا

براساس این طرح‌واره، وجد و شور شوشگر در وضعیت فشاره‌ای قوی و حیا در وضعیت گستره‌ای متمرکز قرار دارد. شوشگر در بالاترین نقطه هیجانی، دچار وجد و هیجان شده است؛ به گونه‌ای که چون ابر می‌گریزد و سیل دریغ و حسرت در قالب اشک از چشمانش جاری می‌شود. این حالت در وضعیت متمرکز، بر حیا و تسلیم شوشگر متمرکز شده است. وجد و شوق در قوی‌ترین حالت و حیا و تسلیم در متمرکزترین حالت بر شوشگر حاکم می‌شود. براساس این، شوشگر سبک حضوری را تجربه می‌کند که در نشانه معناسناختی آن را «سبک تنشی-بُوشی»^۱ می‌نامند. در این سبک حضوری، شوشگر به تأثیر از کنش دعای پارسا، در یک لحظه و در آن زیبایی شناختی، مغلوب رخداد می‌شود؛ به گونه‌ای که به شدت می‌گریزد، دریغ می‌خورد، از آتش شوق می‌سوزد و در نتیجه، حیا و تسلیم پیشه می‌کند. این وضعیت همان مات‌شدگی است. در وضعیت مات‌شدگی، همان‌گونه که شعیری اشاره می‌کند، تن کنشی به تن رخدادی تبدیل می‌شود و در نتیجه، به درجه ناب حضور در هستی دست می‌یابد (شعیری، ۱۴۰۳، ص. ۱۷۹). این رابطه را می‌توان در قالب طرح‌واره زیر ترسیم کرد:

طرح‌واره ۳: سبک حضور تنشی-بُوشی

^۱ Mode d'existence

این وضعیت را تنشی - بوشی نامیدیم؛ به دلیل اینکه شوشگر در یک وضعیت تنشی قرار می‌گیرد که دچار وجد و شوری می‌شود که رخدادی و هستی‌شناختی است. در این حالت است که او در یک دگردیسی، از شخصیت رند ناپاک و مست به شخصیتی استعلایی تبدیل می‌شود. در نتیجه، از حضوری نامحدود برخوردار می‌شود که نوعی عمق یافتن و آمیزش با جوهر هستی است.

بر نیک محضر فرستاد کس در توبه کوبان که فریاد رس
قدم رنجه فرمای تا سر نهم سر جهل و ناراستی بر نهم
(سعدی، ۱۳۷۲، ص. ۱۲۱)

سبک حضور تنشی - بوشی در نهایت شوشگر را وارد مرحله کنشی می‌کند و سبب توبه او می‌شود. در اینجا، توبه عامل فاعلی، نتیجه کنش ترغیبی دعای پارسا و تجربه سبک حضوری تنشی - بوشی است که حضوری ناب و هستی‌مدار را برای او رقم می‌زند. شکل‌گیری نظام بوشی در گفتمان که نتیجه حضور اصیل و هستی‌شناختی شوشگر است، سبب تغییر در شیوه زیست فرهنگی مردم و نظم و الگوهای نظام ارزشی در جامعه و در میان دیگر کنشگران می‌شود. در واقع، کنش ترغیبی دعای پارسا، عامل فاعلی را با نقصانی مواجه می‌کند که هم از ناحیه دیگری جدا شده از من و هم از ناحیه دیگری فرهنگی و اجتماعی، برجسته و رفته‌رفته به بحران تنشی تبدیل می‌شود که از یک سو، همه زوایای زندگی و حضور عامل فاعلی را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد و از سوی دیگر، دیگری فرهنگی و اجتماعی نیز آن را تقویت می‌کند. این بحران تنشی، از وجود یک نقصان فرهنگی - تاریخی در جامعه حکایت دارد که در اثر ممارست کنشی رند ناپاک و باده‌خوار در جامعه به یک سبک زندگی فردی و اجتماعی تبدیل شده است. در واقع، نقصان شکل‌گرفته، جنسی تاریخی - فرهنگی دارد که از ناحیه دو دیگری برجسته می‌شود: اول، دیگری‌ای که وجه دوم شخصیت عامل فاعلی است و از وجود خود او نشئت گرفته است؛ دوم، حافظه فرهنگی - تاریخی جامعه و دیگر کنشگران که همواره کنش مرجوع و پذیرش همگانی را یادآوری می‌کند. این دو دیگری، در قالب کنش ترغیبی دعای شخصیت پارسا بروز می‌یابد و عامل فاعلی را به انجام کنش ترغیب می‌کند. در نتیجه، از ناحیه وجه حضوری این دو دیگری، فشار تنشی شکل می‌گیرد که او را در بودن خود و در همه ابعاد هستی‌شناختی دچار بحران هویتی می‌کند. عامل فاعلی برای رهایی از این بحران تنشی که وجهی هویتی نیز یافته است، توبه می‌کند و از این طریق، به گسستی پایان می‌دهد که او را در مقابل یک دیگری فرهنگی و تاریخی قرار داده است. از این روی، با فراخوانی شخصیت پارسا، از وی یاری می‌طلبد تا در نتیجه پذیرش توبه و تغییر در نظام ارزشی و فرهنگی جامعه، این نقصان تاریخی - فرهنگی را رفع کند. شخصیت پارسا به ایوان شاه می‌آید و با ممارست کنشی او، تمام انگاره‌های ناپاکی و باده‌خواری درهم شکسته و نظام ارزشی جدیدی جایگزین آن می‌شود که حافظه فرهنگی - تاریخی کنشگران جامعه، همواره آرزوی آن را داشته‌اند:

نصیحتگر آمد به ایوان شاه نظر کرد در صفه بارگاه
شکر دید و عناب و شمع و شراب ده از نعمت آباد و مردم خراب....
بفرمود و درهم شکستند خرد مبدل شد این عیش صافی به درد
شکستند چنگ و گسستند رود بدر کرد گوینده از سر سرود
(سعدی، ۱۳۷۲، ص. ۱۲۲-۱۲۱)

در این بخش، شاهد دو وضعیت تنشی و بوشی بودیم. در نظام تنشی، کنش محوریت خود را از دست می‌دهد. در نتیجه، حضوری عاطفی شکل می‌گیرد که فرایندی طیفی و سیال دارد. در کنار این حضور عاطفی، با یک وضعیت وجودی و هستی‌شناختی مواجه می‌شویم که نتیجه گذر از وضعیت‌های شناختی و تعیینی به جوهر ذات هستی است و ما آن را نظام بوشی نامیدیم.

۴.۲.۳ نظام بوشی: حضور ناب در هستی

در این بخش، دغدغه عامل فاعلی، بحث «بودن»^۱ است و مسئله بودن و وجود، تمام کنش‌های او را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد. در واقع، این شخصیت لایه‌های سطحی حضور را به کناری می‌گذارد تا حضوری جوهری و پدیداری را تجربه کند. این وجه حضوری است که زمینه گذر سوژه از نظام کنشی به نظام بوشی را فراهم می‌کند. از این روی، نظام گفتمانی بوش محور یکی از نظام‌های اصلی و مهم در گفتمان پویاست. کنشگر و یا سوژه بوشی را می‌توانیم شوشگر بخوانیم؛ زیرا پیوسته در مسیر و در حال شدن است. همچنین یک بوشگر است؛ زیرا دغدغه بودن دارد. شوشگر درون دازاین، احساس خلأ و نقصان می‌کند. برای عبور از این خلأ، اولین کنش، همان نفی دازاین است. ملک‌زاده در نخستین وجه حضوری خود، با صفات ناپاک، سرپنجه، باده‌خوار، آوازه‌خوان، حرون و رند توصیف شده است. این حضور سوژه بوشی را می‌توان به یک چالۀ معنایی تشبیه کرد. بوشگر براساس قدرتی که از جانب فعل وجهی توانستن حمایت می‌شود، با صفاتی چون رند ناپاک و حرون و در حالت ناپاکی و مستی وارد مسجد می‌شود. دعای شخصیت پارسا در حق پادشاه، او را دچار نقصانی می‌کند که وجهی هستی‌شناختی و وجودی دارد. این نقصان به تأثیر دعای شخصیت پارسا شکل گرفته است اما سوژه را از درون دچار بحران تنشی می‌کند؛ به گونه‌ای که این وضعیت، دیگر پاسخگوی حضور سوژه نیست. از این روی، دازاینی^۲ (جهان-بودگی) را که در آن قرار دارد نفی می‌کند. نفی دازاین قبلی، نخستین حرکت استعلایی شوشگر بوشی است. این نفی با گریستن از روی وجد، دریغ خوردن، سوختن اندرون از آتش شوق و حیا و تسلیم شدن همراه است. در اینجا وجد، دریغ، شوق، حیا و تسلیم، کارکرد سلبی دارد و خروج از دازاین اول را تضمین می‌کند. همچنین این وجد، دریغ، شوق، حیا و تسلیم یک جهش معناشناختی نیز هست؛ زیرا مسیر ورود به دازاین بعدی را باز می‌کند. دازاین دوم، ورود به مرحله توبه کردن است؛ سپس از طریق سر نهادن یا همان تسلیم شدن و سر جهل و ناراستی بر نهادن یا ترک کردن آن، به وضعیت ایجابی می‌رسد و جهش معنایی رخ می‌دهد. در نهایت، وارد دازاین سوم می‌شود که حضوری هستی‌شناختی را برایش رقم می‌زند. فرایند بوشی حضور را در طرح‌واره زیر می‌توان نشان داد:

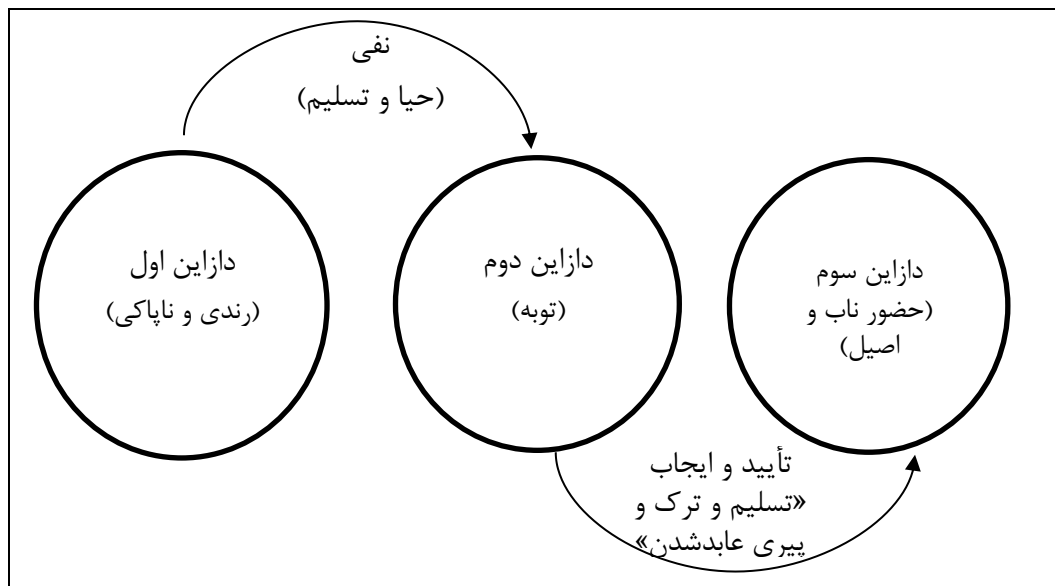
رندی (دازاین اول) + سلب دازاین اول و جهش معنایی (وجد، دریغ، شوق، حیا و تسلیم) + دازاین دوم (توبه) + جهش معنایی (سر نهادن = تسلیم شدن و سر جهل و ناراستی بر نهادن و ترک کردن = پیری عابد شدن) = دازاین سوم و دستیابی به درجه ناب حضور در هستی)

طرح‌واره ۴: فرایند بوشی حضور

¹ existentiel

² dasein

براساس این طرح‌واره، بُوشگر با سلب دازاین اول که همان رندی و ناپاکی است، دچار وضعیت شوشی می‌شود که در قالب وجد، دریغ، شوق، حیا و تسلیم نشان داده شده و یک جهش معناشناختی محسوب می‌شود. در ادامه، وارد دازاین توبه می‌شود؛ سپس بر اثر جهش معناشناختی تسلیم‌شدن و ترک‌کردن سر جهل و ناراستی، وارد دازاین آخر می‌شود. در دازاین آخر، با وجهی از حضور سوژه مواجه هستیم که دیگر از سوی جهان‌های کنشی و مادی تهدید نمی‌شود؛ زیرا از بسترهای شناختی و تعینی حضور فراتر رفته و به درجهٔ ناب حضور در هستی دست یافته است. زیست اخلاقی، نرم‌خویی و نرم‌سخنی بُوشگر نتیجهٔ دست‌یافتن به این حضور ناب و اصیل است. پس سیر حرکت دازاینی بُوشگر این‌گونه ترسیم می‌شود:

طرح‌وارهٔ ۵: سیر حرکت بُوشگر بر مبنای مفهوم دازاین

براساس این طرح‌واره، استعلای چالش بین دو سبک حضور، یعنی بودن و نه بودن است. یعنی ابتدا سلبی رخ می‌دهد و سپس به مرحلهٔ ایجابی می‌رسد. مرحلهٔ دوم استعلا، در تقابل با نه بودن شکل می‌گیرد. این همان مرحلهٔ تأییدی یا ایجابی حضور است. شوشگر پس از ترک دازاین اولیه در وضعیت سلبی حضور قرار می‌گیرد و پس از خروج از این وضعیت، وارد وضعیتی ایجابی می‌شود به دیگر سخن، از بودن به نه-بودن و سپس پُر-بودن می‌رسد که وجه کیفی حضور نامیده می‌شود:

اگر زبردست است و گر سرفراز	به اخلاق با هر که بینی بساز
به گفتار خوش و آن سر اندر کشد	که این گردن از نازکی برکشد
که پیوسته تلخی برد تندخوی	به شیرین‌زبانی توان برد گوی
ترش‌روی را گو به تلخی بمیر	تو شیرین‌زبانی ز سعدی بگیری

(سعدی، ۱۳۷۲، ص. ۱۲۲)

براساس این، بُوشگر از طریق رابطهٔ ادراکی-حسی ناب با جهان هستی به جوهر و عمق هستی دست می‌یابد. این حضور را می‌توان حضوری هستی‌شناختی نامید. این وضعیت حضوری سبب نوعی زیست اخلاقی، نرم‌خویی و نرم‌سخنی می‌شود که سبک حضوری پیشنهادی راوی نیز هست. تقابلی که در بخش آخر شکل

می‌گیرد، تقابل شیرین‌زبانی و ترش‌رویی است. این تقابل که وجه وحدت‌بخش آن، همان گفتمان تأکیدشده سعدی است، شیرین‌زبانی، نرم‌خویی و یک نوع زیست اخلاقی است که نتیجه سبک حضوری پدیداری و جوهری بوشگر است که راوی آن را به‌مثابه سبک زندگی مدنظر خود معرفی می‌کند.

۵. نتیجه‌گیری

در این پژوهش، چگونگی گذر عامل فاعلی از نظام کنشی مبتنی بر روابط شناختی به نظام بوشی مبتنی بر حضور ناب و اصیل نشان داده شده است. عامل فاعلی در ابتدا خود را در یک وضعیت تعادل و بسامان حس می‌کند؛ زیرا با استفاده از فرایند برنامه‌مدار گفتمان قدرت، توانا به انجام هر کنشی است. مخاطبان گفتمانی نیز توان مقابله با او را ندارند. از این‌رو، نقصانی شکل می‌گیرد که سبب گسست عامل فاعلی از نظام ارزشی می‌شود. این نقصان از تقابلی حکایت دارد که پادشاهی ناپاک را در مقابل زبان دل‌وریز و قلب سلیم پارسا قرار می‌دهد. شخصیت پارسا، با استفاده از کنش برنامه‌مدار و ترغیبی دعا، پادشاه را در یک فرایند رخدادی قرار می‌دهد که نتیجه آن، وجد و شور هستی‌شناختی اوست. این حالت، سبکی از حضور را برای پادشاه رقم می‌زند که آن را تنشی-بوشی نامیدیم. این سبک حضوری، برآیند بحرانی تنشی است که کنشگر را در ابعاد هستی‌شناختی دچار بحران هویتی می‌کند. درنهایت، پادشاه با روی آوردن به توبه، به گسستی پایان می‌دهد که او را در مقابل یک دیگری فرهنگی و تاریخی قرار داده است. وجه هستی‌شناختی حضور پادشاه که مبتنی بر فرایندی بوشی شکل گرفته است، در ابتدا او را در وضعیتی وجدآمیز و شوق‌انگیز قرار می‌دهد که او را به حیا و تسلیم فرامی‌خواند. در ادامه سیر تحولی، شاهد توبه او هستیم که در قالب تسلیم‌شدن و ترک جهل و ناراستی نمود پیدا می‌کند. درنهایت، پادشاه به پیری عابد تبدیل می‌شود که حضوری پدیداری و هستی‌مدار را برای او رقم می‌زند. این وجه حضوری در قالب کنش نرم‌خویی و نرم‌سخنی، نوعی زیست اخلاقی را پیشنهاد می‌کند. سیر حرکت عامل فاعلی که برمبنای الگوی گفتمان پویا شکل می‌گیرد، بر صبرورت و شدن متمرکز است و سبک حضوری را برای او رقم می‌زد که تنشی-بوشی است. این سبک حضوری، وجهی هستی‌شناختی دارد و مبتنی بر حضور ناب در هستی و پیوند با جوهر هستی است.

منابع

اطهار، نیک‌عزم، مرضیه و احمدی، سهراب (۱۳۹۶). تحلیل نشانه‌شناختی شیوه‌های گفته‌پردازی در یسن‌های نهم و دهم اوستا. *جستارهای زبانی*، ۱(۵)، ۱۵۹-۱۷۹.

<http://lrr.modares.ac.ir/article-14-6527-fa.html>

افتخار، زهرا، آقا حسینی، حسین و آنگونه جونقانی، مسعود (۱۴۰۰). تحلیل زبان عرفانی روزبهان براساس الگوی گفتمان پویا. *مطالعات عرفانی*، ۲(۲)، ۳۵-۶۶.

https://s-erfani.kashanu.ac.ir/article_113242.html

افتخار، زهرا، آقا حسینی، حسین و آنگونه جونقانی، مسعود (۱۴۰۳). تحلیل زبان شطح بر اساس الگوی گفتمان پویا در «شرح شطحیات» روزبهان بقلی شیرازی. *عرفان‌پژوهی در ادبیات*، ۳(۵)، ۱۱-۳۸.

https://msil.atu.ac.ir/article_18002.html

پاینده، حسین (۱۳۹۸). نظریه و نقد ادبی: درسنامه‌ای میان‌رشته‌ای. سمت.

حاجی علیلو، حسین (۱۳۹۰). بررسی ساختاری حکایت‌های گلستان سعدی. پژوهش‌های نقد ادبی و سبک‌شناسی، ۲(۳)، ۹-۲۶.

<https://sanad.iau.ir/Journal/lit/Article/1020585>

رجبی، زکیه، علوی مقدم، مهیار و فیروزی مقدم، محمود (۱۴۰۰). تحلیل روایت‌شناختی فرایند تحول گفتمان پویای رمان کولی کنار آتش اثر منیر و روانی پور بر پایه رویکرد نشانه-معناشناسی. روایت‌شناسی، ۵(۱۰)،

<https://doi.org/10.22034/jlc.2021.133806>. ۲۳۹-۲۶۷

سعدی، مصلح بن عبدالله (۱۳۷۲). بوستان (غلامحسین یوسفی، مصحح). خوارزمی.

شعیری، حمیدرضا (۱۳۸۵). تجزیه و تحلیل نشانه-معناشناختی گفتمان. سمت.

شعیری، حمیدرضا (۱۳۸۸). مبانی معناشناسی نوین. سمت.

شعیری، حمیدرضا (۱۳۹۵). نشانه-معناشناسی ادبیات: نظریه و روش تحلیل گفتمان ادبی. انتشارات دانشگاه تربیت مدرس.

شعیری، حمیدرضا (۱۴۰۳). نظریه نشانه‌معناشناختی تن و جان برگرفته از اندیشه مولانا. نقد و نظریه ادبی، ۹(۱)،

<https://doi.org/10.22124/naqd.2024.28364.2611>. ۱۷۹-۲۰۱

شعیری، حمیدرضا و کریمی‌نژاد، سمیه (۱۳۹۱). تحلیل نظام بودشی گفتمان: بررسی موردی داستان داش‌آکل

صادق هدایت. فصلنامه مطالعات زبان و ترجمه، ۳(۳)، ۲۳-۴۳. <https://ensani.ir/fa/article/325814>

فتحی، امیر (۱۳۹۲). تحلیل ساختاری حکایات بوستان سعدی بر اساس الگوهای تودوروف و برمون [پایان نامه

کارشناسی ارشد، دانشگاه شهرکرد]. علم‌نت. <https://elmnet.ir/doc/10605937-61001>

کریمی، پرستو، صفری، جهانگیر و فتحی، امیر (۱۳۹۱). تحلیل ساختاری دو حکایت از بوستان سعدی بر اساس

الگوهای تودوروف و برمون. فصلنامه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه آزاد اسلامی سنندج، ۴(۱۳)، ۱۰۵-۱۲۷.

<https://ensani.ir/fa/article/338936>

گرمس، آلزیرداس ژولین (۱۳۸۹). نقصان معنا (حمیدرضا شعیری، مترجم). علم (اثر اصلی منتشر شده در ۱۹۷۰).

مرزبان، معصومه (۱۳۹۰). بررسی ساختارگرایانه حکایات گلستان سعدی بر اساس الگوی کلود برمون و گرماس

[پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهرکرد]. علم‌نت. <https://elmnet.ir/doc/10534040-60299>

وحدانی‌فر، امید و کنعانی، ابراهیم (۱۳۹۹). تحلیل نظام روایی کنشی و تنشی در حکایتی از بوستان سعدی با

رویکرد نشانه-معناشناختی. روایت‌شناسی، ۴(۷)، ۳۱۱-۳۳۹.

https://www.narratologyjournal.ir/article_104886.html

وحدانی‌فر، امید و کنعانی، ابراهیم (۱۴۰۲ الف). تحلیل روایی حکایت «جوان مشت زن» گلستان سعدی بر مبنای

نظام کنشی تداخلی. روایت‌شناسی، ۷(۱۳)، ۳۴۵-۳۷۶.

<https://doi.org/10.22034/jlc.2021.133816>

وحدانی‌فر، امید و کنعانی، ابراهیم (۱۴۰۲ ب). تحلیل نظام ریسک‌پذیری حکایت «سفر هندوستان و ضلالت

بت پرستان» بوستان بر پایه نظریه گفتمان خیزابی. متن‌شناسی ادب فارسی، ۱۵(۴)، ۴۷-۶۶.

<https://doi.org/10.22108/rpll.2022.133576.2059>

وحدانی فر، امید، صرفی، محمدرضا و بصیری، محمدصادق (۱۳۹۶). تحلیل حکایت‌های گلستان و بوستان براساس نظریه تودوروف. *متن‌شناسی ادب فارسی*، ۹(۳)، ۶۳-۸۰.

<https://doi.org/10.22108/rpll.2017.22128>

References

- Athari Nikazm, M., & Ahmadi, S. (2017). Semiotic Analysis of Enunciation Methods in Yasn9 and 10. *Language Related Research*, 8(5), 159-179. <http://lrr.modares.ac.ir/article-14-6527-fa.html> [In Persian].
- Eftekhar, Z., Aghahoseini, H., & Algooneh, M. (2022). The analysis of the mystical language of Roozbehān based on dynamic discourse. *Mystical Studies*, 17(2), 35-66. https://s-efrani.kashanu.ac.ir/article_113242.html [In Persian].
- Eftekhar, Z., Aghahoseini, H., & Algooneh, M. (2024). The Analysis of Paradox Language (Shath) Based on the Dynamic Discourse Pattern in Sharh Shathiyat. *Mysticism in Persian Literature*, 3(5), 11- 38. https://msil.atu.ac.ir/article_18002.html [In Persian].
- Fathi, A. (2013). *Structural Analysis of Saadi's Garden Tales Based on Todorov and Bermon's Models* [Master's Thesis, Shahrekord University]. Elmnet. <https://elmnet.ir/doc/10605937-61001> [In Persian].
- Grimas, A. J. (2010). *Semantic Defect* (H. R. Shairi, Trans). Elm. (Original work published 1970). [In Persian].
- Haji Alilu, H. (2011). Structural study of Saadi's Golestan tales. *Literary Criticism and Stylistics Research*, 2(3), 9-26. <https://sanad.iau.ir/Journal/lit/Article/1020585> [In Persian].
- Hébert, L. (2011). *Tools for Text and Image Analysis: An introduction to Applied Semiotics*. (J. Tabler, Trans.). Université du Québec à Rimouski. <https://nicole-evaert-semio.be/PDF/fr/Tools-for-Texts-and-Images.pdf>.
- Karimi, P., Safari, J., & Fathi, A. (2012). Structural analysis of two stories from Saadi's Garden based on Todorov and Bermon's models. *Persian Language and Literature Quarterly of Islamic Azad University of Sanandaj*, 4(13), 105-127. <https://ensani.ir/fa/article/338936> [In Persian].
- Landowski, E. (2004). *Passions sans nom*. PUF.
- Marzban, M. (2011). *A structuralist study of Saadi's Golestan tales based on the model of Claude Bermon and Germas* [Master's thesis, Shahrekord University]. Elmnet. <https://elmnet.ir/doc/10534040-60299> [In Persian].
- Payandeh, H. (2018). *Theory and Literary Criticism*. Samt [In Persian].
- Rajabi, Z., Alavi Moghaddam, M., & Firouzi Moghaddam, M. (2021). Narrative Analysis of the Process of development of Dynamic Discourse Approach in Gypsy by Fire by Moniro Ravanipour based on Semiotics. *Narrative Studies*, 5(10), 239-267. <https://doi.org/10.22034/jlc.2021.133806> [In Persian].
- Saadi, M. A. (1993). *Būstān* (G. H. Yousefi, ed). Kharazmi. [In Persian].
- Shairi, H. R. (2006). *Analysis of Semiotics Discourse*. Samt. [In Persian].
- Shairi, H. R. (2009). *Fundamentals of Modern Semantics*. Samt. [In Persian].
- Shairi, H. R. (2016). *Semiotics of Literature: Theory and Method of Literary Discourse Analysis*. Tarbiyat Modarres. [In Persian].
- Shairi, H. R. (2024). Rumi: On the Semiotics of Body and Metabody. *Literary Theory and Criticism*, 9(1), 179- 201. <https://doi.org/10.22124/naqd.2024.28364.2611> [In Persian].
- Shairi, H. R., & Karimi Nejad, S. (2012). Analysis of the existential system of discourse: a case study of the story of *Dāš-Ākūl* Sadegh Hedayat. *Language and Translation Studies*, (3), 23-43. <https://ensani.ir/fa/article/325814> [In Persian].
- Tarasti, E. (2009). *Fondements de la sémiotique existentielle*. L Harmattant.

- Todorov, T. (1971). The Two Principles of Narrative. *Diacritics*, 1(1), 37- 44. <https://doi.org/10.2307/464558>
- Vahdanifar, O., & Kanani, E. (2020). The Analysis of the Action and Tension narrative System in an Anecdote of Sa'di's Boostan with a Semiotics Approach. *Narrative Studies*, 4(7), 311- 339. https://www.narratologyjournal.ir/article_104886.html [In Persian].
- Vahdanifar, O., & Kanani, E. (2024a). Narrative analysis of the story of "Young boxer" Golestan Saadi Based on the interference action system. *Narrative Studies*, 7(13), 345- 376. <https://doi.org/10.22034/jlc.2021.133816> [In Persian].
- Vahdanifar, O., & Kanani, E. (2024b). Analysis of the Risk-taking System of Bustan's Story 'Safar-e Hindustan va Zalalat-e Botparastan' based on the Wave Discourse Theory. *Textual Criticism of Persian Literature*, 15(4), 47-66. <https://doi.org/10.22108/rpll.2022.133576.2059> [In Persian]
- Vahdanifar, O., Sarfi, M. R., & Basiri, M. S. (2017). Gulistan and Bostan Stage Analysis Based on the Todorov's Theory. *Textual Criticism of Persian Literature*, 9(3), 63-80 <https://doi.org/10.22108/rpll.2017.22128> [In Persian].